

байдужий до людей, які потребують допомоги, байдужий до результатів своєї праці працівник, який не зацікавлений у використанні нових форм та методів.

Література

1. Антонова Н. О. Професійно важливі якості та адаптація до професії психолога / Н.О. Антонова // Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Психологія. – Х., 2004. – Вип. 13. – Ч. 1.
2. Зеер Э. Ф. Психология профессий: учеб. пособ. для студ. вузов / Э.Ф. Зеер. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2003. – 336 с.
3. Корольчук М.С. Соціально-психологічне забезпечення діяльності в звичайних і екстремальних умовах : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М.С. Корольчук, В.М. Крайнюк. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 580с.
4. Практикум по психологии профессиональной деятельности и менеджмента: учеб. пособие, 2-е изд. / Под ред. Г.С. Никифорова, М.А. Дмитриевой, В.М. Снеткова. – СПб.: Изд-тво С.-Петербургского университета, 2001. – 240 с.
5. Толочек В. А. Современная психология труда: учеб. пособ. / В.А. Толочек. – СПб.: Питер, 2005. – 479 с.

Онопрієнко А.А.

Науковий керівник: професор кафедри філософії і ППП

Ярмак Т.В.

ГУМАНІТАРНІ ОСНОВИ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ЗАГАЛЬНОНАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

В умовах глобальних соціокультурних перетворень і формування нової концепції розвитку суспільства, особливої актуальності набуває орієнтація на особистість, інтелект, культуру, науку, освіту. Це зумовлює принципово нові

вимоги до якості освіти. Однією з пріоритетних стратегій удосконалення навчання і підвищення його якості є фундаменталізація освіти. Вона забезпечує умови для підготовки соціально захищеного, конкурентоспроможного спеціаліста, з високим рівнем розвитку інтелектуального, творчого потенціалу, наукової культури мислення і діяльності [1].

Під поняттям «фундаменталізація» розуміють суттєве підвищення якості освіти і рівня компетентності фахівців шляхом модернізації змісту навчальних дисциплін та науково-методичного забезпечення навчального процесу. Фундаменталізація не зводиться до збільшення годин на вивчення навчальних дисциплін того чи іншого циклу. Йдеться про досягнення принципово нових цілей вищої освіти. Завданням фундаментальної університетської освіти є створення умов для виховання та формування сучасного наукового мислення, внутрішньої потреби у саморозвитку, самоосвіті упродовж життя людини. Університетська освіта може вважатися фундаментальною, якщо вона продукує не вузькоспеціалізовані, а системні, методологічно важливі, інваріативні, міцні знання, які сприяють інтелектуальному розвитку особистості, її адаптації до швидко змінюваних технологічних і соціально-економічних умов. Обов'язковою передумовою фундаменталізації університетської освіти є як створення нових навчальних курсів, якісно відмінних від традиційних за структурою і змістом, своєю спрямованістю на узагальнені, універсальні знання, формування загальної культури і розвиток наукового мислення, так і підвищення фундаментальної компоненти у навчальних дисциплінах діючих навчальних планів [2].

Принцип фундаменталізації стосується всіх видів освіти: загальної, професійної, гуманітарної, природничої, технічної, але, зрозуміло, не однаковою мірою. Особливо важлива фундаменталізація професійної освіти, оскільки в ній традиційно увага акцентувалася на спеціальній підготовці, а проблеми духовного розвитку особистості занадто часто відходили на другий план. Фундаментальність професійної освіти сьогодні є основою професійної

гнучкості спеціаліста, яка визначається постійними змінами в технології виробництва.

Сучасна парадигма освіти розглядає орієнтацію на інтереси особистості, адекватні сучасним тенденціям соціального розвитку. Особистість повинна використати освіту для свого духовного збагачення, щоб бути здатною розвивати потенціал середовища, в якому вона обертається. А це може дати лише фундаменталізація освіти з її великою орієнтацією на оволодіння людиною глибинними, сутісними основами і зв'язками між різноманітними процесами навколишнього світу, розширенням інтелектуальних можливостей особистості. Крім того, єдність онтологічного і гносеологічного аспектів фундаменталізації створює унікальну можливість для розвитку мислення (прилучення учнів і студентів до його методології, методів і прийомів) безпосередньо на предметному матеріалі, з урахуванням його характерної специфіки. Адже фундаментальними виступають наскрізні, системотвірні наукові знання, здатні привести до структурних змін в загальній їх системі, раціональному мисленні.

Виходячи з цього, основою фундаменталізації освіти виступає пріоритет не прагматичних, вузькоспеціалізованих знань, а методологічно важливих, які довго живуть й інваріантні, які сприяють цілісному сприйманню наукової картини навколишнього світу, інтелектуальному розквіту особистості, розширенню можливостей її адаптації до соціально-економічних і технологічних умов, які дуже швидко змінюються [3].

Криза сучасної системи освіти, яка є складовою частиною глобальної цивілізаційної кризи початку XXI століття, значною мірою зумовлена вузькодисциплінарними установками сьогоднішньої освіти, відчуженням її гуманітарних і природничо-наукових компонентів. Як наслідок цього – фрагментарність бачення реальності, що в умовах народження постіндустріального інформаційного суспільства не дає людям адекватно реагувати на загострення екологічної кризи, девальвація моральних норм і духовних цінностей, калейдоскопічність зміни технологій, нестабільність

політичної і економічної ситуацій. Сьогодні під лавиною інформації ми страждаємо від нездатності охопити комплексність проблем, зрозуміти зв'язки і взаємодії між речами, які знаходяться для нашої сегментованої свідомості в різних сферах. Необхідність розв'язання як глобальних проблем людства, так і забезпечення насущних потреб особистості приводить нас до принципу фундаменталізації освіти, який сьогодні активно обговорюється у всьому світі, а ЮНЕСКО ще в 1994 році виробило спеціальний меморандум з проблем фундаменталізації освіти. Тільки фундаментальна освіта дає такі знання, які дають можливість орієнтуватися в будь-якому новому середовищі і є універсальними по суті. Принцип фундаменталізації стосується всіх видів освіти: загальної, професійної, технічної, гуманітарної, але, зрозуміло, не в однаковій мірі. Особливо важливою є реалізація принципу фундаменталізації в професійній і технічній освіті, оскільки в них традиційно увага акцентувалася на спеціальній підготовці, а проблеми духовного розвитку занадто часто відходили на другий план [4].

Фундаменталізація як основа розвитку освіти передбачає: збереження ядра змісту, яке за своєю природою повинне бути консервативним; навчання базових компетентностей; посилення загальноосвітніх компонентів у професійних освітніх програмах; перехід до підготовки фахівців широкого профілю; пізню профілізацію навчання; посилення наукового потенціалу навчальних закладів, створення науково-технологічних парків [5].

Поняття «гуманізація освіти» у багатьох дослідників визначається як соціально-ціннісна та морально-психологічна основа відносин між суб'єктами педагогічного процесу, де критерієм виступає ступінь індивідуального самовизначення, у якому реалізується особистісна свобода. Процес становлення особистісної свободи має бути пов'язаний із соціокультурними цінностями, забезпечуючи гармонійне існування (комунікацію) людини в культурному та соціальному просторі [6–7]. Поняття «гуманітаризація освіти» з'явилося не так давно, викликавши низку трактувань, які потребують переосмислення на сучасному етапі розвитку освіти. Гуманітаризацію освіти

розглядають, насамперед, як засіб гуманізації освіти, спосіб становлення індивідуального самовизначення особистості, розвитку її самосвідомості, самоосвіти для подальшої самореалізації в особистісному і професійному планах. Гуманізація особистості не може здійснюватися без гуманітаризації освіти, що охоплює природничо-наукову, математичну й технічну підготовку [6].

Наразі основними напрямками гуманітаризації є: оновлення змісту освіти у всіх предметних сферах на основі уявлень про специфіку гуманітарного знання; вплив на освітнє та культурне оточення іміджу гуманітарної освіти; звернення освіти до цілісної картини світу, олюднення знань, формування гуманітарного світосприйняття як основи відповідальності людини, креативного мислення [7].

Отже, реформування змісту загальноосвітньої підготовки з огляду на гуманізацію і гуманітаризацію має здійснюватися на основі формування гуманітарного мислення, опанування рідною, державною та іноземними мовами; прилучення до літератури, музики, образотворчого мистецтва, надбань народної творчості, здобутків української і світової культури; осмислення історичних фактів, подій і явищ, різноманітності шляхів людського розвитку; формування світоглядної, правової, моральної, політичної, художньо-естетичної, економічної, екологічної культури; утвердження пріоритетів здорового способу життя людини; відображення у змісті історичної освіти закономірностей історичного розвитку, широке вивчення народознавства, етнічної історії; забезпечення естетичного розвитку особистості, оволодіння цінностями й знаннями в галузях мистецтв; формування етичних цінностей [8, 9].

Практична реалізація сучасної фундаменталізації освіти, не заперечуючи необхідності засвоєння фундаментальних принципів та законів науки, вимагає обов'язкового вивчення теорії та методології навчального предмета, а також знання основних концепцій сучасного природознавства та світової культури. Основним напрямом гуманітаризації має бути оновлення

змісту освіти в усіх предметних сферах на основі уявлень про специфіку гуманітарного знання [10].

Література

1. Казанцев С. Я. Дидактические основы фундаментализации обучения в системе высшего образования / С. Я. Казанцев. – Казань, 2000. – 138 с.
2. Колот А.М. Фундаменталізація та індивідуалізація економічної освіти як провідні тенденції її розвитку – Київ: Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, 2003.
3. Кимелев В. Г. Фундаментализация университетского образования / В. Г. Кимелев. – 2004. – №4. – С. 6–12.
4. Гончаренко С. С. Фундаментальність чи вузький професіоналізм освіти / С. С. Гончаренко. – Київ: 2016.
5. Семеріков С. О. Фундаменталізація як основа розвитку інноваційної вищої освіти / С. О. Семеріков, І. О. Теплицький. – Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний університет, 2011.
6. Гончаренко С. У. Проблеми гуманітаризації навчального процесу / С. У. Гончаренко. – Київ.
7. Дмитриева М. А. Гуманитарные знания или гуманитарное знание? сб. науч. статей. – Ч. 2. – Кострома, 2007. – С. 263–264.
8. Зинченко, В. П. Человек развивающийся. Тривола, 1994. – 304 с. – С. 252–304.
9. Скляр П. П. «Гуманізація» та «гуманітаризація»: поняття, співвідношення та шляхи впровадження в освіту [Електронний ресурс] / П. П. Скляр. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/vkpi/fpp/2007-1/08_Sklyar.pdf.
10. Барановська О. В. Фундаменталізація і гуманізація змісту освіти у профільній школі / О. В. Барановська. – Київ: 2011.